

er 8

KÖZGAZDASÁGI MOZAIK

2010-01-

IRTA:

ANDREICS JÁNOS
MAGY. KIR. MINISTERI TANÁCSOS

KIR. JOZSEF MÜSGYETEM

MÉRETI: 16. SZÉLES: 24. CM

BUDAPEST, 1914

„JÓKAI” ÉS LÖBL MOR NYOMDA RT.

VII., KIRÁLY-UTCA 27.

35151(1)

35 131 (1)

BCE KK

126385

sz. Mészáros.

KÖZGAZDASÁGI MOZAIK

IRTA:

ANDREICS JÁNOS
MAGY. KIR. MINISTERI TANÁCSOS

DR. JÓZSEF MÜEGYETER
KÖZGAZDASÁGI SZEMLE-IRTA

BUDAPEST, 1914
„JÓKAI“ ÉS LÖBL MÓR NYOMDA RT.
VII, KIRÁLY-UTCA 27.

35151(1)

1986

77.635
KÖNYVTÁRA

BEVEZETÉS.

Hazánkban igen sokan foglalkoznak közgazdasági kérdésekkel, sokan érdekből, mások kenyérkeresetből, ismét mások tisztán azért, mert ismerni óhajtják hazánk gazdasági mozgalmait. Így van ez nemcsak nálunk, hanem más országokban is.

Ezen sokoldalú tanulmányok után azután kimondják, hogy az egyik vagy másik állam közgazdasági viszonyai egészségesek vagy kevésbé egészségesek, hogy a bajok krónikusak, vagy akut bajok. Ha a bajok gyarapodnak, akkor kimondják azt, hogy az illető állam valamely gazdasági krízisben szenved.

Midőn valamely államra a krízis szót kimondják, akkor az illető állam polgárai már sajnálatraméltók, mert az a szó: krízis, a többi állam szemében már egy bizonyos bomlást, marazmust jelent. Jaj tehát annak az államnak, amelyre kimondják azt, hogy krízisben szenved. Ma úgy a külföldön, mint itt a belföldön azt állítják rólunk, hogy Magyarország általános gazdasági krízis alatt áll.

Azt is állítják, hogy közgazdasági viszonyaink betegek, nem vagyunk hitelképesek, szóval kerülnek bennünket és így ugyszólván minden segítség nélkül küzdünk a saját bajainkkal. A kiállott krízis után vagy egészségesek leszünk, vagy pedig beáll testünk bomlása, utóbbi eset hála Istennek, a leg-ritkább esetekben szokott megtörténni.

Minden igaz hazafi köteles összes erejét arra használni fel, hogy államunk ismét egészséges és vagyonos legyen, hogy így összes polgárai is aránylagos jóléthez jussanak.

A jólét tehát minden államnak a lelke és ama titkos rugója, mely a munkakedvet emeli és az állampolgárok önérzetét fokozza.

Ezen fokozott önérzet képes az állam haladását, tekintélyét a külföld előtt is emelni. Ha minden hivatott tényező arra helyezi a fősúlyt, hogy a megélhetés biztosítva legyen, akkor a legnehezebb belső krízist mindenesetre követi az egészséges közgazdasági állapot. Nem minden állam képes lakosainak minden irányban teljes megelégedést és nyugodt megélhetést biztosítani.

Az mindenkor attól függ, hogy milyen földalatti vagy földfölötti kincsekkel rendelkezik az illető állam.

Ha azt egy államra vonatkozólag tudni akarjuk, szükséges mindenkor az illető állam megbízható statisztikája, mely megbízható forrás megmondja nekünk azt a titkot, hogy milyen kincsekkel rendelkezik az illető állam.

Valamely állam lakossága már évszázadok és évezredek óta mindenkor az illető állam kincseihez alkalmazkodva és csoportosítva választja földi hivatását és többnyire egész életén keresztül ragaszkodik ezen eredetileg választott hivatásához, mely gyakran egész generációkra mértékadó.

Ha tudni óhajtjuk, hogy az osztrák-magyar monarchia lakossága mivel foglalkozik, vizsgáljuk meg az alábbi statisztikát:

Földmiveléssel	30.100,000 lélek
Iparral	8.410,000 „
Kereskedelemmel	3.316,000 „
Tisztviselő, lelkész, oktató személyzet	3.060,000 „
Állandó katonaság és karhatalom	0.544,500 „
Bányák és kohók	0.742,500 „
Építészettel	0.940,000 „
Szolgaszemélyzet	1.138,500 „
Hivatás nélküli	1.249,000 „
Összesen	49.500,500 lélek.

Ezek a számok világosan magyarázzák azt, hogy milyen kincsekkel rendelkezik az osztrák-magyar monarchia. A fenti statisztika alapján természetesen a legtöbb kincs a földfölötti, mert amint látható, a földmivelők a legnagyobb számban vannak képviselve, t. i. $\frac{3}{5}$ része az összlakosságnak. Csak $\frac{1}{6}$ része foglalkozik iparral és csak $\frac{1}{16}$ része foglalkozik a kereskedelemmel.

Mint bányamérnök és mint gyakorlati ember, különösen azok számát vettem analysis alá, akik a bányászattal és kohászattal foglalkoznak. Azok száma kitesz 742,500 lelket.

Magyarországnak igen sok földalatti kincse van és azok száma, akik bányászattal és kohászattal foglalkoznak, a következő csoportokba oszthatók:

Műszakilag kiképezett egyén, tisztviselő	565 ember
„ „ altiszt	2200 „
Gyakorlatilag „ munkás	76,000 „
Összesen	78,765 ember.

Ezen szám az összszámnak éppen egy tizedrésze. Ez mindenesetre egy igen sajnálatra méltó körülmény, annyival inkább, mert nekünk aránylag igen sok földalatti kincsünk van.

Nálunk található arany, ezüst, réz, ólom, antimon, só, vas, szén, földgáz stb. és mégis aránylag igen kevés embernek nyújt kenyérkeresetet ez a sok, kiszámíthatatlan kincs. E részben sokkal mostohább viszonyok mellett tulszárnyalt bennünket nemcsak Ausztria, hanem Bosznia is, mert azok sokkal szegényebb viszonyok mellett és kevesebb földalatti kincsel sokkal több egyénnek, összesen 640,000 embernek tudnak a bányászat és kohászat terén mindennapi kenyeret adni.

A mi jeles bánya- és kohómunkásaink kénytelenek külföldre, de különösen Amerikába kivándorolni, hogy ott az élet küzdelmét végigküzdjék. Ez egy igen szomorú tény.

Évtizedekkel ezelőtt egy német tudós valamely állam általános műveltségi fokát a fejjenkénti szappanfogyasztáshoz viszonyította és azt állította, hogy

minél több szappant használ valamely állam polgársága, annál műveltebb az illető állam népe. Később ismét egy másik német tudós azt állította, hogy minél több vasat használnak fel évenként valamely államban fejenként, annál műveltebbek az illető állam polgárai. Ujabbán egy harmadik tudós ismét azt állítja, hogy minél több szén használ valamely állam polgársága évenként és fejenként, annál műveltebb, függetlenebb és vagyonosabb az illető állam. Az évi szénfogyasztásból esett az ország lakosságára fejenként:

	1900. évben métermázsza	1912. évben métermázsza
Északamerikai Egyesült Államokban ...	31·3	48·9
Nagybritanniában ...	41·2	39·2
Németországban ...	26·3	35·6
Kanadában ...	14·6	34·6
Belgiumban ...	29·7	34·1
Franciaországban ...	12·5	15·0
Ausztriában ...	11·4	14·6
Svédországban ...	6·7	8·6
Magyarországban ...	3·8	6·3
Spanyolországban ...	2·5	3·2
Olaszországban ...	1·5	2·7
Japánban ...	0·9	1·9
Oroszországban ...	1·5	1·7

Megragadók és szinte szédületesek azok a növekedő hatalmas arányok, melyekben Németország gazdasági tevékenysége az újabb korban mozgott. Ékesszólóan hirdetik ezt a szénfogyasztás fejenkénti mennyiségénél a népesség nagyarányú szaporodása mellett is mutatkozó ugrásszerű emelkedések.

Németországban kitett a népességre vonatkoztatott fejenkénti évi szénfogyasztás:

1885. évben ...	15·0 métermázsát
1890. „ ...	18·3 „
1895. „ ...	19·8 „
1900. „ ...	26·5 „
1905. „ ...	27·0 „
1912. „ ...	35·6 „

Magyarország szénfogyasztása az utolsó 12 év alatt 81·2 százalékkal növekedett, a fejenkénti évi fogyasztás 3·8 métermázsáról 6·3 métermázsára emelkedett. Az összehasonlításból arra lehet következtetni, hogy a népesség szaporodása minálunk ez időszakban aránylag nagyobb volt, mint a gazdasági fellendülés mértéke. Ausztria fejenkénti szénfogyasztása 1912. évben 14·6 métermázsza volt, nálunk 6·3 métermázsza. Ezen szám világosan bizonyítja azt a szomorú tényt, hogy Ausztria gazdasági fellendülése több mint kétszer oly nagy, mint a miénk volt.

Ha a földfölötti kincsek kihasználásával is így állunk Ausztriával szemben, akkor bizony nem nagyon dicsekedhetünk haladásunkkal és gazdasági fellendülésünkkel. Hogy a lakoságnak többi foglalkozási csoportja is így áll Ausztriával szemben, akkor azt bizonyítani talán felesleges, hogy Ausztria ipara és

kereskedelme sokkal fejlettebb mint a mienk. Ha a földmiveléssel foglalkozó lakosságon kívül a két főcsoportot vesszük, akkor határozottan kimondhatjuk, hogy ipar tekintetében Ausztriával szemben nagyon rosszul állunk, és a mi kereskedelmünk is aránylag kezdetleges, mert sem a külfölddel kötött kereskedelmi szerződések, sem pedig a külfölddel kötött vámszerződések nekünk sohasem kedveztek és ma sem kedveznek, ami e téren történt, mindenkor Ausztria érdekében történt. Legkevésbé kedveztek nekünk ilyen szomorú tények után a pénzügyi és hitelviszonyok.

MAGYARORSZÁG GAZDASÁGI MULTJA.

„Minden európai állam igyekezett a béke idejét mindenkor a legintenzívebben kihasználni, a háborúból pedig magának az államnak új előnyöket kivívni.

Mi ez ügyben, mint mindenben kivételt képeztünk, még pedig hátrányunkra, mert sem a hosszú békét, még kevésbé a háborút rossz külpolitikánk és beteg belpolitikánk miatt nem tudtuk kihasználni.

Ha néha egy kis megtakarított tőkénk volt, azt mindenkor ellenszolgáltatás nélkül kidobtuk, miáltal sok tekintetben nyomoruságos helyzetbe kerülünk, éppen úgy mint mostan az utolsó négy esztendő alatt.

Az európai népeknek 1871 óta békéjük volt a sors által ajándékozva, még pedig egészen 1911 évig, t. i. összesen 40 éven keresztül.

Ilyen hosszú békét Európa népei csak *Augusztus* császár után élveztek, azonkívül 1763. évtől 1792. évig.

A hosszú 40 éves békét mi igen drágán fizettük meg.

Legdrágább volt azonban reánk nézve az a leszámolás, melyet Európa az ugynevezett beteg emberrel (Törökországgal) tartott, a világháború elkerülésének a költségeit legnagyobb részt mi fizettük.

A fegyveres békének a költségei az 1912. és 1913. évi zárszámadások szerint az egyes nagyhatalmaknál fejenként a következők voltak:

1. Angolországban	... ..	38.52	korona
2. Franciaországban	... ..	37.80	„
3. Németországban	... ..	28.80	„
4. Olaszországban	... ..	18.36	„
5. Ausztria-Magyarországban	... ..	14.28	„
6. Oroszországban	... ..	11.88	„

Ezen statisztikában az osztrák-magyar monarchia ugyan ötödik helyen áll, aránylag azonban ezen világbékeért mégis mindannak dacára a *legnagyobb* árt fizette.

Ezen ár viszonyainkhoz képest túl magas volt, mert az egész monarchia, különösen azonban Magyarország, egy nehéz gazdasági krízisbe esett, mely jelenleg úgy nehezedik reánk, mint egy kinzó eszköz.

Ezen gazdasági krízisnek összes következményeit leküzdeni, igen nehéz feladat lett.

A krízis az egész osztrák-magyar monarchiára egy történelmi forduló-pontot jelent, melynek kedvező vagy kedvezőtlen lefolyása azt a tényt fogja a felszínre vetni, vajjon eléggé érettek vagyunk-e már erre a sorsra, amelynek annak idején *Lengyelország*, vagy legújabb időkben *Törökország* volt alávetve.

Küzdjünk legjobb erőnkkel és kitartással, hogy multunkat felejtve jobb, de talán legjobb jövőnket biztosíthassuk magunknak.

Azzal talán mindenki tisztában van, hogy multunk nem volt kedvező. Egész multunk évszázadokra visszamenőleg csak küzdelemből állott, bizonyos megállapodás sajnos még mai nap sem észlelhető. A küzdelmet a létért folytatni kell, ki tudja hogy meddig.

GAZDASÁGI ÉLETÜNK JÖVŐJE.

Hazánk egy gyönyörű szép földrész és így nem csoda, ha minden hazafi oly szívesen ragaszkodik hozzá és védi, ha kell saját testével és vérével. A jó Isten és a természet országunk határain belül minden kincsről gondoskodott, oly sok és megragadóan szép természeti szépségei vannak hazánkban, hogy bizony kevés ilyen ország van Európában. Földalatti és földfölötti kincsekkel bőven rendelkezünk.

Ha hazánk lakosságát figyelembe vesszük, szintén büszkék lehetünk reá. Az itt lakó népfajok egy évezreden keresztül oly szerencsés keresztetést idéztek elő, hogy a most élő generáció egy egészséges, szellemileg és testileg véve egy tökéletes népfaj. Ilyen általános bírálatnál nem lehet az egész népfajt sem anyanyelve szerint, sem pedig szokása szerint megkülönböztetni. Az általános kritika természetesen csak az összlakosságra vonatkozhatik.

Ha már mostan hazánk tényleg oly szép és gazdag, ha népe is tényleg kifogástalan és jó, mely a haladásra teremtve van, mi lehet mégis annak az oka, hogy nem vagyunk boldogok, nem vagyunk elégedettek, nem haladunk gazdaságilag és hogy visszamaradtunk. Melyek azok a bajok, melyek bennünket súlyosan terhelnek, anyagilag és erkölcsileg állandóan üldöznék.

A legnagyobb bajunk az, hogy nem vagyunk önálló külön magyar nemzeti állam.

Egy másik bajunk az volt, hogy évszázadokon át el voltunk nyomva, és kénytelenek voltunk vérünket és vagyonunkat egy állandó ellenséggel szemben feláldozni.

Rendkívül nagy bajunk volt mindenkor, a szerencsétlen rossz külpolitikánk és kevés kivétellel az állandóan beteg belpolitikánk és hogy őseinktől nem örököltünk jólétet, hogy szegény hazánkat így a külföld előtt is jobban képviselhettük volna, mert mai nap nem elég egy nemzet testi és szellemi ereje, szükséges ahhoz még a tőke ereje is. Szükséges mindenekelett a vagyoni jó állapot is, mert az támogatja a hatalmi erőt és a nagy befolyást minden irányban.

Egy francia arisztokrata Hunyadmegyében vendégem volt, tőle kérdeztem, hogy milyen benyomást tett reá Magyarország? A felelet a következő volt: Magyarország egy keleteurópai állam, az előrehaladott kultúra külső jelei csak némely helyeken láthatók. A közlekedési utak és vasutak hálózata terjedelemre

nézve nem megfelelő. Nehány nagyobb várostól és a fővárostól eltekintve a szegénység nyoma általában sok helyen észlelhető. Ugyanezt a benyomást nyerte ő mindama keleti államoknál, melyek hosszabb ideig török uralom alatt állottak.

Nagyon észrevehető az egész országban, hogy a haladás, amelyet konstataálni lehet, az utolsó félszázadnak köszönheti eredetét.

A mi őseink jól tudták a fegyvereket forgatni, abból azonban az utókornak, különösen azonban a mostani generációnak különös előnye, de különösen gazdasági haszna nem volt és nincsen.

Franciaország népe azért vagyonos, azért haladott és érte el a mai magas fokot, mert őseitől örökölt kulturát, kiterjedt beruházásokat és azokat ők most használják ki és a franciák éppen azért anyagilag erősek.

Ezen rövid és sokatmondó jellemzés és összehasonlítás szerint, mi körülbelül csak száz év múlva várhatunk olyan anyagi jólétet és aránylag gond nélküli életet, mert csak mostan kezdjük az analfabétákat oktatni, nálunk 1000 lélekre még mindig 410 analfabéta esik; hasznos beruházásokat csak azután fogunk eszközölni. Nálunk a terméketlen évszázados fegyverforgatás után következett a háladatlan rossz belpolitika és nem a hasznos munka; azért nem haladtunk eléggé; legnagyobb bajunk az, hogy nem gondolunk a jövőre és nem gondoskodunk utódaink jólétéről.

Hasonlóképen nyilatkozott az *argentíniai* kereskedelmi miniszter is, aki Hunyadmegyében szintén vendégem volt, még azzal a hozzáadással, hogy nálunk a biztonsági viszonyok a vidéken ő reá nem tettek jó benyomást, ő nem találja nálunk a feltételeket egy személy és vagyon biztonságához, tehát még keletibb jellemzést mondott ki felőlünk.

Haladásunk azonkívül még több oknál fogva megvan nehezítve és bénítva. A társállamhoz, Ausztriához való viszonyunk mindenképpen megnehezíti haladásunkat, Ausztria halad, de mi nem, mert a kiegyezés alapján ugyan egyenjogúak volnánk, de még sem vagyunk azok. A közös vám, a közös bank, a közös hadsereg inkább társállamunknak kedvez, mint nekünk, majdnem kivétel nélkül az összes előnyöket ezen közös viszonyból társállamunk, Ausztria élvezi.

Társállamunk indirekte mégis dirigál és vezet bennünket, mert a mi mindenkori kormányunkat Ausztria akkor meneszti, mikor neki tetszik. Azért minden, ami nálunk történik és aminek törvényes uton történnie kell, nem felel meg a magyar állam magyar nemzeti jellegének: a mi törvényeink inkább rossz, mint jó hatásúak, a magyar nemzeti állameszme csak fiktív dolog. A mi újabb törvényeink nem viselik a magyar jelleget magukon, tehát azért többnyire nem is jók és nem természetesek. Ilyen törvényekkel mindent lehet elérni, csak nem a magyar nemzet gazdasági haladását. Egy, a következményekben kiszámíthatatlan hiba a gyakori kormányválság és a politikai pártok állandó nagy és háladatlan küzdelme.

Ezen fontos körülménynek vagyunk a betegei, ez hazánk rákfenéje, mely egyaránt rágja lelkünket és testünket, jólétünket és ha így továbbra is fenn fog állani, bennünket a bukás szélére fog vezetni; már ott is állunk a szakadék szélén, most már csak tőlünk függ, akarunk-e egy ugrással a végnélküli mélységbe megsemmisülni vagy sem. Még van időnk, komoly és céltudatos munkával még mindent jóvá tehetünk.

Minden kormányváltozás egy veszedelmes játék nálunk, mivel végeredményben az összes vele járó rossz következményeket az ország népe kell hogy elviselje.

Egy-egy szakminiszternek szüksége van legalább egy évre, míg a reszortjához tartozó feladatokat megismeri. Egy év kellene ama utazásokra, melyek azért szükségesek, hogy személyes benyomások alapján ismerje meg az országot, és hogy mi kell országunknak. Csak a harmadik év folyamán volna talán képes az illető szakminiszter némi haladást produkálni tevékenysége által, addigra azonban már régen megbukott, vagy pedig kegyvesztett lesz és szavának sulya nincsen. Ennek a szisztémának az összes rossz oldalait szintén az állampolgárok viselik. Nálunk a miniszterek nem annyira a pozitív munkájuk után lesznek kritizálva, hanem a politikai álláspontjuk szerint. Éppen ez a mi speciális bajunk, mely rendesen a munkabíró és akaratereővel bíró minisztereket egyszerűen mellőzi, eltávolítja, mert a fő a — politika.

A magyar tisztviselői kar nagyon intelligens és szívós, munkabíró elemekből áll, csakhogy azok működése is többnyire a politikának van alávetve. Azonkívül a helyzetükkel elégedetlen tisztviselők 1867. év óta sürgetik a szolgálati pragmatikájukat és nem kapják meg. Egy elégedetlen tisztikar nem tudja munkáját lelkesedéssel végezni, pedig a jó munkához lelkesedés is kell.

Igen gyakran történik az is, hogy a miniszter távozásával a magasabb rangú tisztviselők is távoznak, vagy saját akaratuk folytán, vagy el lesznek küldve, szépen, csendesén. Ezekután azok az elvek, melyek alapján bizonyos munkálatok kezdődtek, szintén megsemmisülnek, beáll a kapkodás. Ismét új és új elvek kerülnek a felszínre stb. s egy egész zürzavar áll be a munkálkodásban; ez is lényegesen árt gazdasági haladásunknak.

A téves vezetés téves eredményeket szül, ez már egy régi szabály. Mult évben, mint minden évben, egy nagyobb tanulmányutat tettem Európa nyugati államaiban. Tanulmányoztam a munkáskérdést, az ipart és kereskedelmet, a műszaki munkálatokat stb. A következő tényt konstatáltam:

1. Mindama nyugati államokban, ahol a földalatti és földfölötti kincsek szorgalmas és értelmes iparosok, kereskedők és műszaki emberek kezeibe kerülnek, ott megvan a pénzforgalom, a megelégedés, a jólét és a haladás ott nagyban konstatálható.

2. Mindama államok, melyek jó és kiterjedt utakkal, vasutakkal, víziutakkal, tengerparttal, loyális és liberális politikával rendelkeznek, rendkívüli módon haladnak és vagyonosodnak. Ugy az 1., mint a 2. pont nálunk — sajnos — nem létezik; ezeket ezentul teremteni kell és csak így leszünk képesek Nyugat-Európát tényleg utánozni. Addig kell, hogy keleteurópai magyar állam maradjunk.

Most már csak az a kérdés van még hátra, mit tegyünk, hogy mi is haladjunk és hogy hazánkkal meg legyünk elégedve és hogy ne vándoroljunk ki Amerikába. Az értékes földalatti és földfölötti kincsek megvannak, a jó, ügyes nép is megvan, azonkívül még kell hogy legyen:

1. Mindenkor egy jól kipróbált, tevékeny, szellemileg magas nivón álló és gyakorlatilag megfelelő, erkölcsileg tiszta egyénnel betöltött kormány álljon az ország élén. A miniszterek kell hogy a régi elv szerint meg legyenek választva: „*Der richtige Mann am richtigen Platz.*“

2. Az egész állami tisztviselői kar szintén kell hogy teljesen megfelelő, alaposan kiképezett tisztviselőkből álljon, kiknek gyakorlati működésük szintén kifogástalan, jövedelmük pedig olyan kell hogy legyen, hogy magamagát és családját képes legyen gond nélkül fentartani.

3. A törvényhozás (országgyűlés, főrendiház) kell hogy foglalkozás és hivatás szerint vegyesen legyen összeállítva, hogy minden foglalkozási ág aránylag képviselőkkel benne képviselve legyen, különösen a vagyonosodást előidéző elemek, a műszaki erők, az iparosok, kereskedők és munkásoknak is helyet kell adni a törvényhozásban, az országgyűlésben és a főrendiházban.

4. Az állam teherviselő képességét nem szabad tulterhelni.

5. A katonaság fejlesztését határokhoz kell kötni, nem szabad ezen intézmény túlnagy fejlesztése által a többi hasznos intézményt tönkresilányítani.

6. Az összes szociális kérdéseket alulról kezdve kell minél hamarabb megoldani, mert a felső körök ráérnek, ezekért már eleget költöttünk, ezekért már eleget tettünk és küzdöttünk.

Csak ha ezek a feltételek nagyban véve meg lesznek oldva, akkor várható a biztos és gyors haladás közgazdasági ügyekben.

GAZDASÁGI ADATOK.

A mezőgazdasági termelésünk a 90-es évekkel szembeállítva nemcsak relative, de abszolút számokban kimutatva is csökkenő tendenciát mutat. A mezőgazdasági proletáriátus száma növekedett és ezekre súlyosan nehezednek a vámok által megdrágított magas gabonaárak.

A magyar birodalom népessége

1886—1895 között átlag	---	---	---	---	---	17.430,910
1896—1905	”	”	---	---	---	19.264,556
1910—1920	”	”	---	---	---	20.886,487

lélekre rugott.

Ugyanezen idő alatt több mint *15.000,000 ember vándorolt ki az országból.*

Be lehet bizonyítani azt, hogy minden agrár államban, hogyha a mezőgazdasági termelés haladása nem követi a népesség szaporodását, élelmiszer-*válság* áll be. Nálunk a csökkenő gabonatermelés, hanyatló állattenyésztés mellett a népesedés emelkedése már beállott. Így például a kenyérmagvakból ma 15 százalékkal kevesebb jut Magyarországon egy lélekre, mint a 90-es években. Tengeriből és burgonyából ugyanennyivel emelkedett a fejenkénti termelésünk, ami azt jelenti, hogy most már olyan vidéken is tért foglal a tengeri-kenyér, ahol a nép ezelőtt buzakenyérrel táplálkozott. Az életniveaux ismét visszaesett arra a fokra, ahol 1840. év körül volt.

Egy szomorú tényt kell még itten felemlíteni, hogy 1906-ban államunk kenyérmag-termésének 40 százalékát vitte ki a külföldre, mikor az ország egyes részein éhtifusz uralkodott. Ezt az anomáliát volna hivatva törvényhozásunk radikálisan rendezni.

A MUNKANÉLKÜLISÉG.

Egyes országokban a munkanélküliség a munkások százezreit teszi kenyérnélkülivé. Ez a rém mindenütt ott mutatkozik, ahol a kapitalizmus megvetette a lábát. Olyankor a jóakarát, a próbálkozás természetesen nem hiányzik, javaslatok is meg lesznek téve. A javaslatok eddig a következők voltak:

1. Sok helyen kisebb-nagyobb összegek a munkanélküliek között való kiosztásával intézik el az ügyet. Ez azonban rendesen semmitsem ér.

2. A segélyezés megfelelőbb, ha a kiosztott összegek a követelményeknek megfelelnek. Ez azonban ritkán történik.

3. Igen jó rendszer a genti rendszer, amely a szakszervezetek segélyét pótlékkal egészíti ki és a kezelést a szakszervezetekre bizza.

4. A kölni rendszer, amely mindenkinek megadja az alkalmat, hogy magát munkanélküliség ellen biztosítsa. A biztosított illetékhez a munkaadó vagy a város hozzájárul egy biztosítási jutalommal. A munkanélküliség azonban mindig általános, az ily segélyezés mégis csak részleges hatása.

5. Dániában és Norvégiában az állami kényszerbiztosítás az állami rendszeres hozzájárulásán épül fel a munkanélküliség elleni biztosítás.

6. Bajorországban a városok akcióját a munkanélküliek támogatására, állami segéllyel egészítik ki.

7. Poroszországban Oppenheimer szociológus indítványa a következő volt: az ugynevezett védővamos politika. Minden egyes idegen munkás után fejenként és évenként 100 márka vám vetendő ki. Ezt a megterhelést a nagybirtokos és gyáros könnyen elviseli. Ezen gyűjtött vámokból a munkanélküli biztosítást lehetne berendezni.

8. Nálunk a gyűjtési rendszer divik, megterhelik vele a társadalmat. Az állam pl. ez évben ily célokra 200.000 K. adott, egy munkanélküli-re egy fél korona esett.

Ne foglalkozunk addig más törvényekkel, hanem igyekezzünk mindenkéltől ezt a szomorú állapotot rendezni. Töröljük a parlamenti örséget és a vele járó kiadást és használjuk fel a munkanélküliek biztosítására.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Nálunk az utolsó két évben igen sok törvényt készítettek, talán többet mint kellene. A munkabiztosítás reformálása azonban csak ígéret maradt.

Az is igaz, hogy az életképes szociális reformok megalkotásának a most uralkodó politikai viszonyok nem nagyon kedvezők. A szociális reformok megalkotásában etikai és felebaráti szeretetben gyökeredző mélyebb érzelmek szükségesek.

Ama óriási antipatia, amely jelenleg a munkásszervezetek ellen uralkodik, nem indokolt, azok egy szükséges intézmény jellegét bírják. Ők hivatva vannak a munkásokat jó irányban vezetni, a munkás szellemi táplálékáról gondoskodni, jó tanácsokat osztogatni. Az első nyomorban ők kötelesek a kisebbszerű segélyt nyújtani, épügy mint a mentők a betegek körül. Ők vannak leginkább hivatva, egy jó és megfelelő munkásbiztosítási törvényről gondoskodni.

Az államhatalom kérdezze meg őket is, hogy mi hiányos náluk, azt majd ők legjobban tudják előadni.

A TŐKE, A PÉNZ.

Ha bárki is foglalkozik közgazdasági kérdésekkel, ha bármilyen gazdasági olvasmányt kezébe vesz, ha bármit létesíteni akar, mindig a tőkére, a pénzre kell hogy gondoljon.

Aki nem tudja akaratait, terveit reális költségvetésekbe kifejezni, az ne is foglalkozzon közgazdasági kérdésekkel. Ezen kriterium nem vonatkozik csak egyes egyénekre, családokra, hanem egész államokra.

Amely államnak tőkéje nincsen, az gyenge, hatalmának súlyát éreztetni nem tudja, szóval majdnem tehetetlen. A pénz ma minden hatalomnak és gazdasági haladásnak a lelke.

A tőkét kiadni csak ellenérték mellett volna szabad. Saját vagyonát csak bizonyos határig szabad megterhelni, ha azon bizonyos határon túl lesz megterhelve, beáll a bukás, ugymint egyes egyéneknél, valamint államoknál is. Mi mostan éppen azon a bizonyos határon vagyunk.

Az 1907. évben a hat nagyhatalom budgetje, a vasuti és más beruházásokat ide nem értve, 25 milliárd frankra rugott. Már 1913. évben, vagyis hat évvel később ezeknek az országoknak a költségvetése 34 milliárdra emelkedett. A növekedés ezen rövid idő alatt 9 milliárd volt.

Hasonló méretekben szaporodnak a többi államok kiadásai is.

Ezzel szemben a bevételek mindenütt stagnálnak, mert a népek adózó képessége nem tud lépést tartani a kiadások rohamos emelkedésével. Egyelőre az államok kölcsönökkel igyekeznek az óriási deficiteket eltüntetni.

Az adósságcsinálás napirenden van.

Németország több mint 1.000,000,000 márka kölcsön, még pedig valóságos hadisarcot vetett ki a gazdagokra.

Oroszország	5.000,000,000	frankot	kapott.
Franciaország	1.500,000,000	"	"
Angliában most a nagybirtokosokat szorítják.			
Olaszország	1.000,000,000	lirát	kapott
Ausztria-Magyarország	1.000,000,000	koronát	"
Belgium	800.000,000	frankot	"
Spanyolország	500.000,000	"	"
Szerbia	650.000,000	"	"
Görögország	500.000,000	"	"
Bulgária	750.000,000	"	"
Románia	500.000,000	"	"

E számok láttára azt hinné az ember, hogy álmodik. Pedig ez tiszta valóság!

Az összes európai államok nyakig benne vannak a pénzkrisisben, mindamellet mégis mindenütt imperialista politikát folytatunk. A mi államférfiaink nem veszik figyelembe a közgazdászok tanításait, nem akarják tudomásul venni azt a tényt, hogy az imperialisztikus politika és a folytonos fegyverkezés örvény elé viszi az egyes országok pénzügeit.

Ezt a politikát Európának néhány nagytőkése, illetve néhány hatalmas bankóriás irányítja és melyek befolyása mindenütt döntő és mértékadó.

A külföldi tőke most elkerüli Magyarországot. A franciák Délamerikát és a Balkánt támogatják. Az angolok saját gyarmataiknak adnak pénzt. A németek Kisázsiaiban és saját gyarmataikon helyezik el a pénzt. Japán és Kína Londonból kapja a pénzt.

Ma már odajutottunk, hogy a mi pénzünket viszik el.

a) Az amerikai földgázaszakértők 600,000 koronát vittek el.

b) A magyar petroleumkutatásból kifolyólag egy angol vállalat 400,000 koronát kapott.

c) A magyar ágyugyár 1.500,000 koronát visz ki Ausztriába.

d) A Barát Ármin-féle vicinális vasuti spekuláció 1.500,000 koronát visz Angliába stb. Azzal tehát számolnunk kell, hogy az idegen tőke jó ideig nem fog felkeresni bennünket.

A válság megtanított bennünket, hogy saját lábunkon járjunk. Mint végeredményt az összes fent citált állításaimból levontam azt a tiszta konzekvenciát, hogy gazdasági fejlődésünk ezentul nem lesz oly gyors, mint az az utolsó 30 évben történt, mert az alapfeltételek hiányoznak.

Budapest, 1914. évi május hó 28-án.

Andreics János

m. kir. ministeri tanácsos

35151(1)